

የዘመድ ቄስ

በሀገራችን የዘመድ ቄስ እየፈታ ያለቅስ ይባላል። ሰው ሲሞት ካህናት ይጠሩና ለሚቹ ጸሎት ያደርጋሉ። ይኼ ጸሎት «ፍትሐት» ይባላል። ለካህኑ ፍትሐት ማድረግ የከህነት ግዴታው ነው። ካህን ሆኖ የተሠማራበት፣ ምናልባትም እንጀራ የሚበላበት፣ ወይም ደግሞ «ሥራው» ነው።

ምንም ቢሆን ግን ሚች ዘመዱ ነውና ያለፈ ሕይወቱን፣ ውለታውን፣ አብረው ያሳለፉትን፣ መለየታቸውን እያሰበ ደግሞ ያለቅሳል። ዘመድ መሆኑ እንዳይፈታ፣ ካህን መሆኑም እንዳያለቅስ አያግደውም። ለዚህም ነው «እየፈታ ያለቅስ» የተባለው።

ይህ አባባል ሁለት ነገሮችን አንድ አድርጎ የያዘ ነው። ኃላፊነትን ወይም ሥራን እና ሰብአዊነትን። መፍታት ኃላፊነቱ ነው። የተሠማራበት ግዳጁ። ማልቀስ ሰብአዊነቱ ነው። ሰው መሆኑ። ሰው በማንኛውም ሥልጣን፣ በሞያ እና ክብር ላይ ሲቀመጥ በውስጡ ሰውነትን መርሳት የለበትም። ነገሮችን በሥልጣን መነጽር፣ በዕውቀት መስተዋት ወይም በክብር መስኮት ብቻ ማየት የለበትም። በሰብአዊነትም ጭምር እንጂ። እርሱም ሰው ሆኖ የዚያኛውንም ወገን ሰውነት ሳይዘነጋ አንዳንዴም ራሱን በዚያኛው ጫማ ላይ አቁሞ ማየትም አለበት።

በማንኛውም አደባባይ የዘመድ ቄስ ሲገኝ እንዴት መልካም መሰላችሁ። ፍርድ ቤት ተከሳችሁ ስትቀርቡ፣ በወንጀለኛ መቆሚያ ሳጥን ውስጥ ስትቆሙ፣ ዳኛው የዘመድ ቄስ ቢሆንላችሁ እንዴት ቢታደላችሁ። ይኼ ሰው ተጠርጣሪ ነው። ይህንን እና ያንን ወንጀል ፈጽሟል ተብሏል። ይህ ወይም ያ ቅጣት ይገባው ይሆናል። ግን ሰው ነው፤ የሰው ክብር ይገባዋል። እንደ ሰው ሊሳሳት ይችላል፤ ርቱቅ የሆነ ፍርድ ይገባዋል፤ ምናልባት ቤተሰብ ይኖረዋል፤ ልጆች ይኖሩታል፤ የሕግ ትምህርት እጥረት፣ የማስረዳት ችሎታ ማነስ፣ ዝም የማለት አባዜ ይኖርበት ይሆናል የሚል ሰብአዊነት ከዳኛው ካገኛችሁ እንዴት ታደላችሁ።

አንድ ዳኛ ያጫወቱኝን ልንገራችሁ። በተዘዋዋሪ ችሎት እየዘርን እንፈርድ ነበር አሉ። አንድ ከተማ ወደ አሥር የሚጠጉ ሰዎች በአንድነት ተከሰው ሁለት ጊዜ ቀርበዋል። በሦስተኛው ቀጠሮ አንድ የባላገር ሰው በጋቢው ውስጥ እጁን ወጣ፣ መልሶ ገባ ያደርገዋል። በፍርሃት። አብሮን የነበረው ዳኛ «ይኼ ሰው ባለፈውም እጁን እንደዚህ ሲያደርግ አይቼዋለሁ ምንድን ነው?» አለን። እንጠይቀው ተባባልንና ጠየቅነው።

«ጌታው» አለ ባላገሩ። «እኔኮ ስማቸው ከተጠሩት ሰዎች መካከል አልተጠራሁም» አለን። ደንግጠን ስሙን ጠየቅነው። እውነትም ስሙ ከሰዎቹ መካከል የለም። «ታዲያ ለምን ትቀርባለህ?» አልነው። «አይ ዝም ብለው ነው የሚያመጡኝ» አለን። እጅግ በጣም አዝነን ሰውዬውን ወዲያው ፈትተን ፖሊሲቹን ቀጥተናቸዋል አሉኝ።

የዘመድ ቄስ ሲገኝ እንዲህ ነው። ያ ባላገር የባህል ነገር ይዞት፣ ያልተማርኩ ነኝ ብሎ አስቦ፣ ለፍርድ ቤት ምን እንደሚባል ባለማወቁ ወይም ደግሞ ልናገር አልናገር በሚል ፍርሃት ይሆናል እጁን ወጣ

መለስ የሚያደርገው። በሀገሩ ዳኛ መዳኘት ጥቅሙ የሀገሩን ሰው ልማድ እና ጠባይ እንዲያውቀው ነው። ሰብአዊነት እንዲኖረው።

ሌላ እኔ በዓይኔ ያየሁትን ደግሞ ላውጋችሁ። አንድ ችሎት ተቀምጦን አንዲት በእድሜ ወደ ስድሳ የሚጠጉ ጎንበስ ብለው በመቋሚያ የሚሄዱ ጥቁር በጥቁር የለበሱ እናት አብረውን ነበሩ። የአንድ ወጣት ስም ሲነሣ ከመቀመጫቸው ተነሡ። ዳኛው «እርስዎ ምንድን ነዎት?» አላቸው። «እናቱ ነኝ፣ ዋሱ ነበርኩ።» አሉ። «ባለፈው ችሎት ለምን አልቀረቡም? ልጅዎ በመጀመርያ ቀረ ከዚያ እርስዎም ቀሩ፤ ለዚህ ነው በፖሊስ ተይዘው ይምጡ የተባለው» አለ ዳኛው። «ልጄ ሞቶብኝ ነው የቀረሁት» ብለው ዕንባቸው ዱብ ዱብ አለ። ዳኛው ተቆጣ። «ታዲያ መሞቱን ለፖሊስ ማስረጃውን ይሰጣሉ እንጂ ለምን ይቀራሉ» ሁላችንም ከው አልን።

ለእኔ እናት ልጃቸው ሞቶባቸዋል። እንዲያውም ጎበዝ ናቸው ሕግ አክብረው መምጣታቸው። ሊታዘንላቸው፤ ሊከበሩ እና ሊመሰገኑ ይገባ ነበር። የዘመድ ቄስ አጥተው ነው የተወቀሱት። ዳኝነት ኃላፊነት ቢሆንም ርኅራኄን እና ደግነትን አያጠፋምኩ። አይ ዘዎት፤ እግዜር ያጽናዎት፤ እንዲህ እና እንዲያ ያድርጉ ቢላቸው ምንኛ በመረቁት። የዘመድ ቄስ አጡ።

ሐኪም ቤትስ የዘመድ ቄስ አይናፍቃችሁም። አንዳንድ የሕክምና ባለሙያዎች ታመው የማያውቁ፤ ወይም የታመመ ወገን ኖሯቸው የማያውቅ ይመስል ለምን ኮስተር፤ ቆጣ ብለው ያክሙናል። በፊታቸው ላይ የሮቦት እንጂ የሰው መልክ ለምን የላቸውም? እህ፤ ሞትኩ፤ ተቃጠልኩ፤ ወገቤን ሸከሸከኝ፤ ራሴን ከተከተኝ፤ ሆዴን ናጠኝ እያልን ስንመጣ የማዘን፤ የመራራት ስሜት ቢያሳዩን ምናለ።

በተለይ ወላድ ሆናችሁ፤ ብቻቸሁን አንድ ቤት ውስጥ ልጃችሁን ለመውለድ ስታምጡ፤ ስትጨነቁ እና ስትጮኹ፤ የሲቃም ድምጽ ስታሰሙ ምናለ እንደ ባህሉ ጠጋ ብለው፤ የነዘን ስሜት ቢያሳዩዋችሁ። ቢያወሯችሁ ቢያጫውቷችሁ። «ይቺስ የባሰቼው ናት፤ ምነው በርታ በይ እንጂ፤ ገና ምኑን አይተሺው፤» እያሉ ከሌላ ዓለም የመጡ ፍጡራን ከሚመስሉባችሁ፤ ሲብስም እንዴው በሰዓት እንደተሞላ ሮቦት ሰዓት ጠበቀው ጎርደድ እያሉ መጥተው፤ ምናምን ለከተው ለራሳቸው በራሳቸው ቋንቋ እያወሩ ጥለዋችሁ ከሚወጡ ምናለ የዘመድ ቄስ ቢሆኑላችሁ። እንደ ባለሙያ ያከሟችሁ፤ እንደ ሰው ደግሞ ቢያዝኑ፤ ቢያጫውቷችሁ፤ ቢያበረቱ፤ ቢረዱችሁ።

አንዳንድ መሥሪያ ቤት ስትሄዱ የዘመድ ቄስ አይናፍቃችሁም። ትልቁንም ትንሹንም፤ ወጣቱንም፤ ሽማግሌውንም «ምን ፈልገህ/ሺ ነው» የሚል ጥበቃ አሁን እርሱ ከኢትዮጵያውያን ማኅፀን የወጣ ነው? አንቱታውን የት አድርሶት ይሆን? «ዱርዬ» የሚባሉት ወገኖች እንኳን ይህንን ባህል አይረሱትም። «ማዘር/ፋዘር» ቢሉም አንቱታን አልተውም።

የለም፤ ነገ፤ ሌላ ጊዜ ጠይቅ፤ እየታየ ነው፤ ፋይል ጠፍቷል፤ አይቻልም፤ ስብሰባ ላይ ነን፤ የሚለው የቢሮ «ባለ ሥልጣን» እውነት ከሰው የተፈጠረ ነው? መመላለስ እንደ ሚያሰለች፤ የጉዳይ አለመፈጸም ተስፋ

እንደሚያስቆርጥ፣ የፋይል መጥፋት ስንት ጣጣ እንዳለው፣ እርሱ በየቀኑ ሲሰበሰብ ስንት ሥራ እንደሚወዘ፣ ሰው እርሱ ቢሮ ሲመጣ ስንት ሥራ ጥሎ እንደሚመጣ ጠፍቶት ነው? ምነው የዘመድ ቄስ ቢሆንልን? እንደ ባለ ሥልጣንነቱ ይሥራ፣ ይወስን። ግን ደግሞ ሰውነት ነው። እርሱምኮ ሌላ ቦታ ሄዶ ባለ ጉዳይ ይሆናል። የቦታ እና የጊዜ ጉዳይ እንጂ ባለ ጉዳይ የማይሆን ሰው የለምኮ። እኔ በዚህ ባለጉዳይ ቦታ ብሆን ተብሎ አይታሰብም እንዴ። ማዘን፣ መራራት አይገባም እንዴ።

ግብር የሚወስኑ፣ ግብር የሚቆርጡ ወገኖቻችን። በሀገሪቱ ግብር ከፋይነትን ባህል ለማድረግ መሥራታችሁ፣ መውጣታችሁ እና መውረዳችሁ ደግ ነው። አዲስ ባህል እያመጣችሁ ነው። በአደገው ዓለም «እኔ ግብር ከፋይ ዜጋ ነኝ» ብሎ መናገር ከብር ነው። ግን የዘመድ ቄስ ሁኑ አባካችሁ። ስትወስኑ ርኅራኄ እና ቅንነት የሚባሉት የኅሊናችሁን ክፍሎች ተጠቅማችሁ ይሁን። እያለቀሳችሁ ፍቱ።

ይኼ ሰው ለፍቶ፣ ጥሮ፣ ግሮ፣ ወጥቶ፣ ወርዶ የሚያድር ዜጋ ነው። ትናንት ብቻ ሳይሆን ነገም እንዲሠራ እንዲነግድ ያስፈልጋል፤ ኢትዮጵያ ሀገሩ ናት ግብር አይደለም ደሙን የሚሰጥላት። የጠላት ሀገር ዜጋ አይደለም፤ ወገናችሁ ነው፤ እርሱም ሳይመረር፤ ሀገሪቱም ሳትደኸይ የሚጓዙበትን መንገድ ፈልጉ። የዘመድ ቄስ ሁኑ።

በየአሥር ቤቱ፣ በየ ወኅኒ ቤቱ ከሚያስፈልጉት ነገሮች አንዱ የዘመድ ቄስ ነው። እሥረኛውን ሰው ነው ብሎ የሚያስብ አሳሪ። የሰውነት መብቱን የሚጠበቅ፣ እንደ ሰው የሚያዝን፣ ይህ ሰው ተሳስቶ፣ አጥፍቶ፣ ቀን ጥሎት፣ መንገድ ስቶ እዚህ ቦታ መጣ እንጂ እንደ እኔ ነጻ ቢሆን የሚወድ ነው። የሚያበሳጩው፣ የሚያናግረው፣ ጠባ ዩን የቀየረው ሁኔታው ነው ብሎ የሚያስብ። ልጆች አሉት፣ ሚስት አለው፣ ባል አላት፣ እናት አላት ብሎ የሚያስብ። ይገባዋል፣ ይበለው፣ ደግ አደረገው ከሚለው ወጥቶ ባይሆን ጥሩ ነበር ብሎ ቅን የሚያስብ የዘመድ ቄስ። ሊረዳ፣ ሊያስረዳ፣ ሊረዳ የሚፈቅድ የዘመድ ቄስ። እያሠረ የሚያለቅስ።

ፖለቲከኞችሰ ብትሆኑ ፖለቲከኛ ብቻ አይደላችሁምኮ ሰውም ናችሁ። እንዲያውም ፖለቲከኛ የሁናችሁት ሰው በመሆናችሁ ነው። ስለሌላው የፖለቲካ ፓርቲ አባል፣ ስለሚቃወማችሁ ሰው ስታስቡ ምነው የዘመድ ቄስ ብትሆኑ? ያኛውም ወገንኮ ሃሳብ አለው፣ እንዲሰማለት የሚገባ ሃሳብ፣ ያኛውም ወገንኮ ስሜት አለው፣ ሊታወቅለት የሚገባ ስሜት፣ ያኛውም ወገንኮ ስሐተት አለበት፣ ሰው የመሆን ውሉንነት ያመጣው ስሐተት።

ታዲያ ስለዚያኛው ወገን ስታስቡ ለምንድን ነው ስለ ሰው የማታስቡት? ስለ ጭራቅ፣ ስለ ሰይጣን ለምን ታስባላችሁ። እዚያኛውም ቤት ያሉት ሰዎች ናቸው። ግን በሃሳባቸው ከእናንተ የተለዩ ሰዎች። እዚያኛው ቤት ጥፋት፣ ችግር፣ መከራ፣ ሲደርስ ለምን ጉሮ ወሽባዬ ትጨፍራላችሁ፣ ለምን እየፈታችሁ አታለቅሱም። የሃይማኖት ሰዎች ነን የምንለውስ ቢሆን ምነው ከኛ ወገን የዘመድ ቄስነት ጠፋሳ። ስለዚያኛው ወገን ስናስብ ስለተሳሳተ፣ ከኛ በተለየ መንገድ ስለሄደ፣ ስለተለየ፣ ስለጠፋ ወገን ለምን አናስብም? መለየቱን፣ መራቁን፣ መጥፋቱን፣ መሳሳቱን ለምን በጭካኔ መንፈስ እናወራዋለን? የርኅራኄ ሀገርዋ ወዴት ነው?

ማደርያዋስ ወዴት ነው? የነዘን ማደርያዋ ወዴት ነው? ከመንፈሳውያን ወገን ከሌለች፤ ታዲያ የፍቅር ሀገርዋ ወዴት ነው? ከሃይማኖተኞች ወገን ካልተገኘች፤ ታዲያ የሰብአዊነት ማህደርዋ የት ነው?

ምነው እየፈታን ብናለቅስ? ጥፋቱን፤ ውድቀቱ፤ ኪሳራውን፤ ድክመቱን፤ ውርደቱን፤ ሕመም እና ሞቱን ብቻ ለምን እናስበዋለን? እንደ ገባ ይውጣ፤ እንደወጣስ ይቅር ለምን እንላለን? እኔስ በርሱ ቦታ ብሆን ለምን አንልም፡፡

በአንድ የሶርያ ገዳም በአምስተኛው መከዘ ላይ አንድ መነኮስ ያጠፋል፡፡ በመነኮሱ ላይ የተሾመው ሌላው መነኮስ ያንን ጥፋተኛ መነኮሴ በሌሊት ከገዳሙ ያባርረዋል፡፡ አባ ምኒቱ ከብዙ ጊዜ በኋላ ሰምተው ያንን አባራሪ መነኮስ ያስጠሩትና ያደረገውን ይጠይቁታል፡፡ አባራሪውም «አስወጥቼ በሩን ዘጋሁበት» ይላቸዋል፡፡

እርሳቸውም «እኔ ማስወጣትህ እና በሩን መዝጋትህ አላሳዘነኝም የልብህን የርራኔ በር ዘግተህ ድርጊቱን እንደ ጀብዱ ማውራትህ እንጂ፡፡ እግዚአብሔር በአዳም ከገነት መባረር የተደሰተ ይመስልሃል» አዘነ እንጂ፤ ለዚህ ነው ዳግም ተወልዶ ያዳነው፤ አንተ ግን የወንድምህን መጥፋት በጀግንነት ትናገራለህ፤ በዚህ ልብህ እንኳን መነኮሴ ክርስቲያን መሆን አትችልም» አሉት ይባላል፡፡ ምናል እየፈታህ ብታለቅስ ማለታቸው ነው፡፡

የዘመድ ቄስ የት ነው ያለኸው? ስትቀጣ፤ ስትፈርድ፤ ስትሠራ፤ ስታሥር፤ ስትወስን፤ እያለቀስክ የምትፈታ ሩጎሩኑ ወገን፡፡ ሕግ፤ ሞያ፤ ሥራ፤ ወንበር፤ እውነት፤ ሀገር፤ ሆኖብህ በሰው ላይ ለምታደርገው ነገር ሁሉ በውስጥህ እርሱም እኮ እንደ እኔ ሰው ነው፤ ብቻ ሳይሆን እኔምኮ እንደ እርሱ ሰው ነኝ የምትለው የዘመድ ቄስ የት ነው ያለኸው? ያለህበትን ብትነግረኝ አንተ ጋ መጥቼ እታከም፤ እዳኝ፤ እገለገል፤ ግብር እከፍል፤ እታሠር፤ እቀጣ፤ ነበር፡፡

ወደ ዴንቨር ጉዞ፤ አየር ላይ ተጻፈ፡፡